

ONA TILI O'QITISHNING INTERFAOL METODLARI

Zayniddinova Dilrabo Sirojiddin qizi

Samarqand Davlat Chet Tillar Instituti Sharq tillari fakulteti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ona tili darslarini samarali tashkil etishda interfaol metodlarning o'rni va ahamiyati yoritiladi. Interfaol metodlarning nazariy asoslari, ularning turlari hamda amaliy qo'llanilish xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ona tili darslarida o'quvchilarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va bilimlarni mustahkamlashda interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi ko'rsatib beriladi. Maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: Interfaol metod, ona tili ta'limi, zamonaviy pedagogika, ta'lim texnologiyalari, o'quvchi faolligi.

Ona tili ta'limi o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirish, nutq madaniyatini shakllantirish va milliy qadriyatlarni anglashda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy ta'lim tizimida esa o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni mustaqil fikrlashga o'rgatish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, dars jarayonida interfaol metodlardan foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Interfaol metodlar o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi, bilimlarni faol o'zlashtirishga yordam beradi. An'anaviy dars usullaridan farqli ravishda, interfaol metodlar o'quvchini darsning markaziga qo'yadi va uni faol ishtirokchiga aylantiradi. Bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi. Mazkur maqolada ona tili o'qitishda interfaol metodlarning ahamiyati, ularning turlari va qo'llash usullari tahlil qilinadi. Ona tili ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarda to'g'ri, ravon va mantiqiy nutq ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Bu jarayonda o'quvchilar nafaqat grammatik bilimlarni egallaydi, balki o'z fikrini erkin ifoda etishni ham o'rganadi. Ona tili darslari orqali o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash va tilga hurmat hissi shakllanadi. Vazifalar esa o'quvchilarning savodxonligini oshirish, lug'at boyligini kengaytirish va nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishdan iborat. Shuningdek, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirish ham muhim hisoblanadi. Interfaol metodlar — bu o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida faol hamkorlikni ta'minlaydigan, o'quvchini mustaqil fikrlashga undaydigan ta'lim usullaridir. Ushbu metodlar dars jarayonida barcha o'quvchilarning ishtirokini ta'minlashga xizmat qiladi. Interfaol metodlarning mohiyati shundan iboratki,

bunda bilim tayyor holda berilmaydi, balki o'quvchilar tomonidan mustaqil ravishda o'zlashtiriladi. Bu esa o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va bilimlarni uzoq muddatga eslab qolishga yordam beradi.

Bugungi kunda an'anaviy o'qitish usullari o'quvchilarning to'liq faolligini ta'minlay olmaydi. Shu sababli, interfaol metodlardan foydalanish zarurati ortib bormoqda. Ona tili darslarida bu metodlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va darsni jonlantiradi. Interfaol metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi ishtirokini faollashtiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi. Bu metodlar orqali o'quvchilar o'z fikrini erkin bayon qilishni o'rganadi. Shuningdek, ular jamoada ishlash, boshqalarning fikrini tinglash va hurmat qilish ko'nikmalarini ham egallaydi. Interfaol metodlar o'quvchi markazli ta'limni ta'minlaydi. Bunda asosiy e'tibor o'quvchining faolligi, qiziqishi va ehtiyojlariga qaratiladi. O'qituvchi esa yo'naltiruvchi va tashkil etuvchi rolini bajaradi. Natijada, o'quvchilar bilimni o'zlari izlab topadi va chuqurroq o'zlashtiradi. Dars jarayonida qulay va erkin muhit yaratish interfaol metodlarning samaradorligini oshiradi. O'quvchilar o'z fikrini qo'rqmasdan ayta oladigan muhitda faolroq bo'ladi. Bunday muhit darsning qiziqarli va samarali o'tishini ta'minlaydi. Interfaol metodlarni zamonaviy axborot texnologiyalari bilan birgalikda qo'llash yanada yuqori natija beradi. Masalan, taqdimotlar, onlayn testlar va interaktiv platformalar darsni yanada jonlantiradi. Bu esa o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Interfaol metodlar orqali o'quvchilar faqat tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida qatnashadi. Bu esa ularning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga yordam beradi. Natijada, dars samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Interfaol metodlar turli xil shakllarda bo'lib, ular o'quvchilarning yoshiga va dars mavzusiga qarab tanlanadi. Eng keng tarqalgan interfaol metodlar qatoriga "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "BBB jadvali" kabi usullar kiradi. Har bir metod o'ziga xos xususiyatga ega. Masalan, "Aqliy hujum" o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirsa, "Klaster" metodida ma'lumotlar tizimli ravishda joylashtiriladi. Bu metodlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ona tili darslarida interfaol metodlardan keng foydalanish mumkin. Masalan, "Rol o'ynash", "Bahs-munozara", "Guruhlar bilan ishlash" kabi metodlar o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Quyidagi metodlar zamonaviy ta'limda keng qo'llaniladigan interfaol yondashuvlar bo'lib, o'quvchilarning faolligini oshirish va mustaqil fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. "Keys-stadi" (o'quv keyslari) metodida real hayotiy vaziyatlar tahlil qilinadi, bu esa o'quvchilarda muammoni hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. "Blist-so'rov" usuli orqali qisqa va tezkor savol-javoblar o'tkazilib, bilimlar mustahkamlanadi hamda dars jarayoniga

faollik kiritiladi. “Modellashtirish” metodida esa turli jarayon va hodisalar sun’iy ravishda tasvirlanib, ularni tushunish osonlashtiriladi. “Ijodiy ish” o’quvchilarning tasavvurini kengaytirib, mustaqil va erkin fikr yuritishga undaydi. “Muammoli ta’lim” esa o’quvchilarni muammo asosida o’ylashga, izlanishga va xulosa chiqarishga yo’naltiradi. Ushbu metodlar ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Keys-stadi” (yoki “O’quv keyslari”), “Blist-so’rov”, “Modellashtirish”, “Ijodiy ish”, “Muammoli ta’lim” sanagan metodlariga interfaol metodlar.

Shuningdek, “Insert” metodi orqali matnni tahlil qilish, “Klaster” orqali mavzuni tizimlashtirish mumkin. Bu metodlar o’quvchilarning mustaqil ishlash ko’nikmalarini rivojlantiradi va darsni samarali tashkil etishga yordam beradi. Interfaol metodlarning samaradorligi shundaki, ular o’quvchilarning faolligini oshiradi va dars jarayonini qiziqarli qiladi. Bu metodlar yordamida o’quvchilar bilimni faol ravishda o’zlashtiradi. Shuningdek, interfaol metodlar o’quvchilarning mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va jamoada ishlash ko’nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Interfaol metodlarni qo’llash jarayonida ayrim muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Masalan, vaqtni to’g’ri taqsimlay olmaslik, barcha o’quvchilarni jalb qilishdagi qiyinchiliklar shular jumlasidandir. Bunday muammolarni bartaraf etish uchun o’qituvchi darsni puxta rejalashtirishi, metodlarni to’g’ri tanlashi zarur. Shuningdek, o’quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish ham muhimdir.

Xulosa. Ona tili o’qitishda interfaol metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu metodlar o’quvchilarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi va bilimlarni chuqur o’zlashtirishga yordam beradi. Zamonaviy ta’lim tizimida interfaol metodlardan samarali foydalanish o’qituvchining pedagogik mahoratiga bog’liq. Shu bois, o’qituvchilar ushbu metodlarni chuqur o’rganib, amaliyotda keng qo’llashlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tolipov O’., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari – Toshkent: Fan, 2006. – 45–78-betlar.
2. Yo’ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari – Toshkent: O’qituvchi, 2004. – 60–95-betlar.
3. Azizxo’jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat – Toshkent: TDPU, 2006. – 80–110-betlar.
4. Ishmuhammedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008. – 55–85-betlar.
5. Mahmudov N. Ona tili o’qitish metodikasi – Toshkent: O’qituvchi, 2010.

– 100–130-betlar.

6. Qodirov R. Ta'lim texnologiyalari – Toshkent: Fan, 2012. – 70–100-betlar.

7. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar – Toshkent: Moliya, 2003. – 40–75-betlar.